

บทคัดย่อ

เพลงโนเน : การสร้างความหมายใหม่แห่งเพลงพื้นถิ่น ชุมชนบ้านบางเก่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี

เพลงโนเน เป็นศิลปะการละเล่นพื้นถิ่นของชุมชนบ้านบางเก่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี โดยทั่วไปคนในชุมชนจะเล่นเพลงโนเนในช่วงเทศกาลมหาสงกรานต์ เพื่อเป็นการพักผ่อนหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลในไร่นา อย่างไรก็ตาม เมื่อชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะความทันสมัย ดังเช่น การเข้ามาของเทคโนโลยีและสื่อบันเทิงต่างๆ ซึ่งทำให้เพลงโนเนลดบทบาทหน้าที่ในการแสดงลงจากชุมชน และในช่วงเวลาขณะเดียวกันนี้เอง ทางรัฐบาลได้มีนโยบายที่สำคัญในการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนขึ้นมา ดังนั้น คนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐจึงได้ร่วมมือกันในการส่งเสริมให้มีการรื้อฟื้นเพลงโนเนขึ้นมาใหม่จนทำให้เพลงโนเนมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักมากขึ้นไม่ใช่เพียงแต่ภายในชุมชนเท่านั้นหากแต่ยังแพร่หลายออกสู่ภายนอกชุมชนด้วยเช่นกัน

ในการรื้อฟื้นเพลงโนเนนี้ได้มีการสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นการดำรงอยู่ของเพลงโนเนซึ่งการสร้างความหมายใหม่นี้มี 3 ระดับด้วยกันคือ ระดับกลุ่มภายในชุมชน ระดับชุมชน และระดับภาครัฐ การสร้างความหมายใหม่เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นเป็นนัยยะถึงสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชน การท่องเที่ยว และการเมืองซึ่งสัมพันธ์กับระบบความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นด้วย

Abstract

Plang None : the revival

Plang None is a folk play from Ban Bankhao, Cha–Um District, Petchburi Province. In general, local people perform *Plang None* for relaxation during the Songran festival, after crop harvesting. However, in the last fifty years, or so, society has changed into ‘modern’ communities with advanced technology and mass media which have dramatically reduced the function of *Plang None*. Over recent years, a key element of government policy has been to encourage the revival of local customs. The efforts by local people and government officers to reintroduce *Plang None* have been so successful that the play has once again become popular within local communities, and spread further afield too.

The resurgence of *Plang None* has created a need for ‘maintenance’ from three separate bodies : individual groups within the community, the greater community itself and the government. *Plang None* has the benefit of strengthening community consciousness and bonds, increasing tourism and improving government links with local communities.

เพลงนาโน : การสร้างความหมายใหม่แห่งเพลงพื้นถิ่น ชุมชนบ้านบางเก่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา*

ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล**

การเล่นเพลงพื้นบ้านของไทยเป็นสิ่งที่ปรากฏพบได้ตามงานต่างๆ โดยช่วงงานที่มีการเล่นกันมากคือ เทศกาลตรุษมหาสงกรานต์ การเล่นเพลงโนเน ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่มีการเล่นในลักษณะที่ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง ทั้งในลักษณะของการเกี่ยวพาราสีและการเล่าถึงประสบการณ์ที่ผ่านพบเจอมาในการดำรงชีวิต อดีตการเล่นเพลงโนเนได้รับความนิยมในหลายพื้นที่ เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี แต่ในปัจจุบันได้หลงเหลือการเล่นในไม่กี่พื้นที่ซึ่งชุมชนบ้านบางเก่า¹ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังคงหลงเหลือการเล่นเพลงพื้นบ้านประเภทนี้อยู่ในชุมชน การเล่นเพลงโนเนในอดีตมีนัยยะในการเล่นเพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายความตึงเครียด ความจำเริญในชีวิตประจำวันที่ต้องผูกมัดตัวเองอยู่กับการทำงานมาตลอดปี แต่ด้วยเหตุแห่งอำนาจทางความเชื่อของชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับบุคคลที่ขอการเล่นเพลงโนเน และได้รับการนิยามว่า “เป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์” รวมทั้งมีกระบวนการในการรื้อฟื้นเพลงโนเนขึ้นมาใหม่จึงทำให้ความหมายของเพลงโนเนได้มีการแปรเปลี่ยนไปตามนัยที่สำคัญในมิติต่างๆ ฉะนั้น การทำความเข้าใจถึงการแปรเปลี่ยนความหมายของเพลงโนเน ควรทำความเข้าใจเบื้องต้นถึงลักษณะรูปแบบของเพลงโนเนเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงพัฒนาการความ

*ขอขอบคุณอาจารย์เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล และทีมงานเก็บข้อมูลเพลงโนเนจากโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

**นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹ชุมชนบ้านบางเก่า ในที่นี้ หมายถึง พื้นที่ของตำบลบางเก่าทั้งตำบลตามการแบ่งส่วนราชการในการปกครองเขตพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย มิได้หมายความว่าเพียงหมู่บ้านบางเก่า ของตำบลบางเก่าเพียงเท่านั้น.

สัมพันธ์ของเพลงโนเนกับชุมชนและการสร้างความหมายใหม่

เพลงโนเน

“เพลงพื้นบ้าน เป็นเพลงที่แพร่หลายอยู่ไม่ว่าจะในหมู่บ้านเดียวหรือมากกว่าหนึ่งหมู่บ้านก็ได้ แต่ทั้งเนื้อหา ผู้ร้อง ผู้ฟัง จะอยู่ในหมู่บ้านที่ทุกคนรู้จักกัน และจะแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของหมู่บ้านนั้นๆ มีบทบาทหน้าที่หรือเป็นที่รู้จักกันในวงแคบๆ ของชุมชนระดับหมู่บ้าน” (ปราณี วงษ์เทศ, 2525 : 63–64)

จากนิยามดังกล่าวทำให้ เพลงโนเน ถูกจัดเป็นศิลปะเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่ง และด้วยความหมายของคำว่า “โนเน” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (อ้างในอเนก นาวิกมูล, 2550 : 653) ให้ความหมายว่าเป็นคำพิเศษ แปลว่า อ่อนแอ แบบบาง หรือที่ส่ายน็ด กลั่นยิ่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านโดนดหลวงและแม่เพลงโนเน บ้านบางเก่าในปัจจุบันได้ให้ความหมายในนัยยะที่เป็นการสะท้อนถึงเสียงธรรมชาติของคลื่นในทะเลว่า “โนเน” ชาวบ้านจึงสร้างสรรค์เพลงโนเนขึ้นมาจากการล้อเลียนเสียงของธรรมชาติหรืออากัปกริยาของมนุษย์ที่แสดงออก ซึ่งถือเป็นปฏิภาณไหวพริบที่สื่อผ่านทางบทเพลง นอกจากนี้ลักษณะ การละเล่น การถ่ายทอด สถานที่ และโอกาสในการละเล่นเพลงโนเน ก็สามารถแสดงออกถึงตัวตนของเพลงโนเนได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ลักษณะเพลงโนเน

เพลงโนเน มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์ (Dialogue Songs) ที่มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านอื่นๆ ดังที่กาญจนา อินทรสุณานนท์ (2546) ได้ทำการศึกษาเพลงพิษฐาน และที่เพชร สุวรรณภาชน์ (2544 : 37–38) ได้ศึกษาเพลงโคราช ซึ่งทั้งสองเพลงมีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์ที่มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิงที่เป็นพ่อเพลงแม่เพลงโดยมีลูกคู่ร้องรับเป็นระยะ และใช้ปฏิภาณไหวพริบของแต่ละฝ่ายในการร้องเพลง การร้องโต้ตอบจะเป็นการใช้สำนวนกลอนที่มีความหมายดีสามารถปล้ำอีกฝ่ายหนึ่งได้เรียกว่า “ร้องแกล้งกัน”

เพลงโนเนก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับบทเพลงที่กล่าวมาข้างต้น แต่จุดที่แตกต่างจากเพลงปฏิพากย์อื่นคือ เพลงโนเนไม่มีบทไหว้ครูและไม่ได้มีการลำดับการร้องที่เป็น

ขั้นตอนอย่างชัดเจนเนื่องจากลักษณะเพลงเป็นเพลงที่เรียกว่า “เพลงต้นสด” คือ ร้องโดยใช้ปฏิภาณไหวพริบของผู้ร้องเอง ทำให้เพลงโนเนไม่มีกรอบการละเล่นที่ชัดเจน ฉะนั้น เพลงโนเนจึงมีลักษณะของการละเล่นเพลงคือ การเริ่มต้นด้วย

การร้องไห้ โดยที่จะไห้ 3 ครั้ง ช่วงของการไห้แบ่งเป็น 2 ช่วงคือ การไห้ก่อนเริ่มเล่นเพลงเรียกว่า โหเนา และการไห้ระหว่างการเล่นเพลง โดยการไห้นั้นจะเป็นการเรียกคนให้เข้าสู่วงการเล่นเพลง ในการร้องไห้นี้โดยส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของพ่อเพลงหรือแม่เพลง

จากนั้นพ่อเพลงแม่เพลงจะร้องบทเพลงสลับกันหรือแก้กันโดยมีลูกคู่ร้องรับเป็นช่วงๆ และเมื่อร้องจบแล้วลูกคู่จะร้องรับว่า “โน เน โน ชา สะ โน เน เอย ๆ” ขณะที่ร้องลูกคู่และผู้ร่วมเล่นเพลงทุกคนจะต้องปรบมือให้จังหวะตลอดการเล่นเพลง ซึ่งเพลงโนเนไม่มีเครื่องดนตรีประกอบการให้จังหวะ ในขณะที่ร้องเพลงจะมีการออกมารำที่กลางวงของชายหญิงโดยทำรำไม่มีแบบแผนที่ตายตัว แต่ก็มีข้อสังเกตตามที่สมบุญ บางม่วงงาม อดีตแม่เพลงโนเนบ้านปากคลอง ได้เล่าให้ฟังว่า “การรำนั้นจะพยายามรำให้สวยที่สุดเท่าที่จะทำได้เนื่องจาก ถ้าใครรำไม่สวยจะถูกผู้อื่นในวงหัวเราะเยาะเอาได้” จึงเสมือนกลายเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มที่ทุกคนต้องรำให้สวยมิฉะนั้นจะถูกการลงโทษทางสังคม คือ การหัวเราะเยาะ สร้างความอับอายให้กับตนเอง

ตัวอย่างเพลงโนเน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี, 2551 : 82–83)

1. เชิญน้องอย่างเข้าวงเอย เชิญแม่หงเหมเอยละมาลา เชิญน้องอย่างพาที่เกิดแม่สีมาลา เนโนชา สะโนเนเอย เนโนชา สะโนเนเอย

2. บุคน้ำมาเพียงนมเอย อีกทั้งบุกตมมาเพียงนะโคนชา ถ้าอำเภอไม่สั่งฉันคงยังไม่มา โนเนโนชา สะโนเนเอย โนเนโนชาสะโนเนเอย

3. ทอดแหอยู่กลางทุ่งเอย มันไม่ติดกึ่งก็คงจะติดปลา ถ้าเป็นบุญเราแท้คงจะติดแหเรามา โนเนโนชา สะโนเนเอย โนเนโนชา สะโนเนเอย

ฯลฯ

การถ่ายทอดเพลงโนเน

กระบวนการในการถ่ายทอดเพลงโนเนเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นเพลง ดังการให้ข้อมูลของเฮียง ชมพู่ทอง อดีตแม่เพลงโนเนและ

เชื่อน เพื่อกเงิน ผู้ร่วมวงละเล่นเพลงโนเน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า “การละเล่นเพลงโนเนจะไม่มีการสอนหรืออ่านเป็นตัวหนังสือ โดยการร้องต้องจดจำและขับร้องตามผู้ใหญ่ที่เล่นอยู่ภายในวง”

การละเล่นเพลงโนเนจึงมีกระบวนการถ่ายทอดที่เรียกว่า “แบบปากเปล่า” คือ ไม่มีการจดบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ผู้ที่จะสามารถละเล่นเพลงโนเนได้ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้พร้อมทั้งสามารถที่จะสร้างสรรค์บทเพลงเองได้ด้วย จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และความสนใจของทั้งผู้ร่วมการละเล่นเป็นสำคัญ

สถานที่และช่วงเวลาในการเล่นเพลงโนเน

สถานที่หลักที่ใช้ในการละเล่นเพลงโนเนของชุมชนบ้านบางเก่าคือ วัดโตนดหลวง หน้าศาลคุณพ่อเจ้าบ้าน ด้านช่วงเวลาในการเล่นเพลงโนเน จะมีการเล่นกันในช่วงของเทศกาลมหาสงกรานต์ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 ถึงวันที่ 16 เมษายนของทุกปี โดยจะมีการละเล่นตลอดทั้งวันและทั้งคืน ซึ่งในช่วงกลางวันจะมีรูปแบบการละเล่น 2 รูปแบบคือ การตั้งเป็นวงเพลง สำหรับผู้ใหญ่ ส่วนเด็กๆ ที่ยังไม่สามารถเข้าร่วมวงเพลงกับผู้ใหญ่ได้ ก็จะเล่นเพลงโนเนประกอบรวมอยู่ในการละเล่นพื้นบ้านอื่น เช่น ลูกช่วง ลูกหนัง เป็นต้น ส่วนในช่วงกลางคืน โดยส่วนใหญ่จะเหลือเพียงแค่ผู้ใหญ่เท่านั้นที่ร้องเล่นเพลงโนเนกัน รูปแบบการละเล่นเพลงโนเนจึงมีเพียงแค่การตั้งวงเพลงร้องเล่นกันเท่านั้น

ลักษณะ รูปแบบของเพลงโนเนที่กล่าวมาสามารถทำให้เข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านประเภทนี้ได้ และที่สำคัญเพลงโนเนได้มีความสัมพันธ์กับชุมชนบ้านบางเก่าในหลากหลายด้านซึ่งแบ่งแยกได้ตามยุคสมัยต่างๆ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

เพลงโนเนกับชุมชนบ้านบางเก่า

เพลงโนเนชุมชนบ้านบางเก่า เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชนมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงเวลา โดยทำให้เห็นถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ของเพลงโนเนกับชุมชนได้คือ ช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรือง ช่วงเวลาแห่งความเสื่อมถอย และช่วงเวลาของการรื้อฟื้น

ช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรือง

ในช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรืองของเพลงโนเนกับชุมชนบ้านบางเก่านั้น เป็นช่วงที่การเล่นเพลงโนเนได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แต่เป็นการยากที่จะทราบถึงต้นกำเนิดในช่วงเวลาที่ชัดเจน จากการสัมภาษณ์เท็ม นาคดี อายุ 64 ปี ผู้ที่เล่นเพลงโนเนมาตั้งแต่เยาว์วัยได้กล่าวว่า “เพลงโนเนในชุมชนนี้มีมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตาทวดซึ่งตนเอง (เท็ม) ได้เข้าร่วมการเล่นตั้งแต่วัยเป็นเด็กและจะเล่นกันที่วัดโตนดหลวงโดยมีหลวงปู่ทองสุข เจ้าอาวาสวัดโตนดหลวงซึ่งท่านชอบการเล่นเพลงโนเนเป็นอย่างมาก เป็นผู้จัดงานสงกรานต์ที่วัด” ทำให้เพลงโนเนในยุครุ่งเรืองนั้นสามารถนับย้อนระยะเวลาได้ประมาณ 4–5 ชั่วอายุคนและได้มีความผูกพันอยู่กับเทศกาลงานตรุษมหาสงกรานต์และหลวงปู่ทองสุขเป็นสำคัญ

เพลงโนเนในช่วงเทศกาลตรุษมหาสงกรานต์

ในยุครุ่งเรืองของการเล่นเพลงโนเน อยู่ในช่วงที่คนโนเนสังคมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรชาวนาชาวไร่ มีวิถีชีวิตอยู่กับท้องไร่ท้องนาตลอดปี นับเวลาย้อนหลังไปได้ประมาณ 4–5 ชั่วอายุคน จะได้เห็นว่าจากการทำงานก็ต้องรอในช่วงของงานบุญเทศกาลต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงของงานเทศกาลตรุษมหาสงกรานต์ที่เป็นวันหยุดจากการทำงานในไร่ในนาของคนในชุมชน โดยที่เทศกาลตรุษ ถือเป็นวันสิ้นปีเก่าซึ่งตรงกับวันแรม 14 ค่ำ เดือน 4 ถึงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์, 2546 : 126) เป็นช่วงเวลาหลังฤดูเก็บเกี่ยวที่เพิ่งเสร็จสิ้นไปในช่วงเดือน 3 ในสมัยก่อนชุมชนจะมีงานซุกซุมในช่วงนี้ เช่น งานเลี้ยงผี งานทำบุญต่าง ๆ และนิยมมีบุญพระเวสหรือการเทศน์มหาชาติ เป็นต้น (ปรานี วงษ์เทศ, 2548 : 55–56)

การรวมตัวของคนชุมชนบ้านบางเก่าในการเล่นเพลงโนเนในช่วงพิธีตรุษนี้เริ่มมีขึ้นบ้างแล้ว และมีต่อเนื่องไปจนถึงช่วงเทศกาลมหาสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยโดยคำนวณตรงที่ดวงอาทิตย์จะเข้าสู่ราศีเมษเป็นเกณฑ์ กำหนดวันมหาสงกรานต์จะตกในราววันที่ 13 เมษายนของทุกปี (จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, 2543 : 45–46) ช่วงเทศกาลมหาสงกรานต์นี้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันละเล่นศิลปะพื้นบ้านต่างๆ ของชุมชนกันทั่วทั้งหมู่บ้าน ทุกคนจะหยุดงานเพื่อมาร่วมทำบุญประจำปีและเที่ยวตามงานต่างๆ ภายในชุมชน รวมทั้งการร่วมละเล่นเพลงโนเนซึ่งเป็นเป้าหมายของผู้ที่มาเที่ยวงานโดยเฉพาะผู้ชายที่จะได้มีโอกาสในการเกี้ยวพาราสีผู้หญิงในวงเพลง

(สัมภาสณ์เวียน ทองมา, อดีตพ่อเพลงโนเน) ทำให้การละเล่นเพลงโนเนในยุคนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และที่สำคัญยังมีเรื่องของความเชื่อในความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของพระเกจิชื่อดังคือ หลวงปู่ทองสุข ซึ่งสัมพันธ์อยู่กับการละเล่นเพลงโนเนของชุมชน

หลวงปู่ทองสุขกับเพลงโนเน

หลวงปู่ทองสุข หรือพระครูพินิจสุตคุณ อดีตเจ้าอาวาสวัดโตนดหลวง ท่านเกิดในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ท่านเป็นบุคคลที่ชาวบ้านทั้งในและนอกชุมชนให้ความเคารพนับถือและเชื่อถือในด้านเครื่องรางของขลังเป็นอย่างมาก ของขลังที่ขึ้นชื่อลือชาของท่าน อาทิ สักยันต์ที่เหนือราวมม ทำให้คงกระพันชาตรี พ้นทางไม่เข้า เป็นต้น เครื่องรางของขลังสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับท่านในด้านอภินิหารความศักดิ์สิทธิ์จนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และในช่วงงานเทศกาลมหาสงกรานต์ ท่านได้จัดให้มีการจัดงานภายในวัดอย่างยิ่งใหญ่และต่อเนื่องหลายวัน จากคำบอกเล่าของสายันต์ กลั่นยิ่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านโตนดหลวงและเป็นแม่เพลงโนเนด้วยนั้นได้เล่าให้ฟังว่า “หลวงปู่ทองสุขได้มีการจัดงานเทศกาลมหาสงกรานต์หลายวันเพื่อความสนุกสนาน และเป็นกิจกรรมในชุมชนให้เข้าร่วมทำบุญประจำปี และที่สำคัญหลวงปู่ทองสุขชอบการละเล่นเพลงโนเนเป็นอย่างมากจึงให้มีการละเล่นเพลงโนเนในทุกวันของการจัดงาน”

เมื่อหลวงปู่ทองสุขมรณภาพ ความเชื่อความศรัทธาในตัวหลวงปู่ เครื่องรางของขลังของหลวงปู่ และการละเล่นเพลงโนเนได้มีการเกี่ยวโยงกับความเชื่อในตัวหลวงปู่ทองสุขทั้งสิ้น โดยเมื่อชาวบ้านเห็นว่าการละเล่นเพลงโนเนนั้นเป็นที่นิยมชมชอบของหลวงปู่ทองสุข ในช่วงเทศกาลมหาสงกรานต์จึงมีการละเล่นเพลงโนเนเพื่อถวายแด่หลวงปู่ที่หนารูปปั้นของท่านภายในโบสถ์วัดโตนดหลวงอย่างน้อยปีละครั้ง โดยคาดหวังให้ท่านดลบันดาลความสุขความเจริญมาให้กับคนในชุมชน (สัมภาสณ์เฮียง ชมพู่ทอง, อดีตแม่เพลงโนเน) และในบางครั้งยังเป็นลักษณะการละเล่นเพื่อแก้บนของชาวบ้านด้วยเช่นกัน

การละเล่นเพลงโนเนของชุมชนบ้านบางเก่ามีเรื่อยมาจนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับการละเล่นพื้นบ้านประเภทนี้คือ การลดความนิยมในการละเล่นลงจากอิทธิพลของความทันสมัย และความเสื่อมถอยในความเชื่อเกี่ยวกับหลวงปู่ทองสุขของเด็กรุ่นใหม่ จนนำไปสู่ช่วงแห่งความเสื่อมถอยของการละเล่นเพลงโนเนของชุมชน

ช่วงเวลาแห่งความเสื่อมถอย

ช่วงเวลาแห่งความเสื่อมถอยของเพลงโนเนปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อประมาณ 30–40 ปีที่ผ่านมา ความนิยมในการเล่นเพลงโนเนของชุมชนบ้านบางเก่าลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพทางสังคมของชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมที่เน้นการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพของตนเองมาสู่การผลิตที่เน้นการส่งออกในรูปแบบตลาดการค้ารวมทั้งการพัฒนาประเทศที่หันไปเน้นภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคการเกษตร ซึ่งคนส่วนใหญ่ในชุมชนยังคงยึดอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลักอยู่เดิม จึงทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตเพื่อให้เข้ากับแนวทางการพัฒนาของประเทศสมัยใหม่ กอปรกับกระแสอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทั้งทางวัตถุและทางความคิดสมัยใหม่ที่เข้ามาภายในชุมชน เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ค่านิยม เป็นต้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2551 : 197) ทำให้ได้กลิ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจกับการเล่นเพลงพื้นบ้านประเภทนี้ การศึกษาและการทำงานภายนอกชุมชนที่มีมากขึ้น รวมทั้งการล้มหายตายจากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ที่สามารถเล่นเพลงโนเนได้ซึ่งไม่มีลูกหลานหรือผู้ที่สนใจสืบทอดการเล่นพื้นบ้านประเภทนี้ต่อไปมากนัก และถึงแม้ว่าการเล่นเพลงโนเนจะมีการผูกโยงไว้กับระบบความเชื่อของชุมชนดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อที่ผ่านมาก็ตาม แต่ได้กลิ่นใหม่ที่ออกไปศึกษาและทำงานภายนอกชุมชนซึ่งมีสิ่งเร้า สิ่งจูงใจต่างๆ มากมายทำให้ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อหลวงปู่ทองสุขอยู่ในกระบวนการแห่งการคลี่คลายและลดระดับความเข้มข้นลงอย่างต่อเนื่อง เพลงโนเนที่สัมพันธ์อยู่กับความเชื่อความศรัทธาในหลวงปู่ทองสุขจึงได้เสื่อมถอยลงเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุแห่งความเสื่อมถอยและการเกรงว่าจะสูญหายไปจากชุมชนดังกล่าวของศิลปะการเล่นเพลงพื้นบ้านชุมชนบ้านบางเก่าทำให้เกิดกระบวนการในการรื้อฟื้นการเล่นเพลงพื้นบ้านขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่งจนนำไปสู่ยุคที่เรียกว่า “ช่วงเวลาแห่งการรื้อฟื้น”

ช่วงเวลาแห่งการรื้อฟื้น

ในยุคแห่งความเสื่อมถอยของเพลงโนเนชุมชนบ้านบางเก่าที่กล่าวมาทำให้เพลงโนเนเกือบจะสูญหายไปจากชุมชน จนกระทั่งการมีนโยบายในการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของทางภาครัฐในช่วงปี พ.ศ. 2542 นโยบายในการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง

กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในเรื่องของการสนับสนุนการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (สุชาติดา ศรีสง่า, มปป) ทำให้หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาให้ความสำคัญกับการรื้อฟื้นการเล่นพื้นถิ่นดั้งเดิมของชุมชนให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง ชุมชนบ้านบางเก่าได้รื้อฟื้นการเล่นเพลงโนเน โดยหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นการเล่นเพลงพื้นบ้าน อาทิเช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลบางเก่า โรงเรียนวัดโตนดหลวง (สุขประสิทธิ์วิทยา) ซึ่งทางโรงเรียนนี้ได้มีการจัดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และมีการทำกิจกรรมการแสดงทั้งในและนอกสถานที่ เช่น การแสดงในรายการเด็กไทยวันนี้ทางช่อง 7 สี การแสดงงานรวมใจรักษ์วัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ ณ ศาลากลางจังหวัดเพชรบุรี (อ่างแล้ว, มปป)

นอกจากภาครัฐที่เข้ามารื้อฟื้นการเล่นเพลงพื้นบ้านแล้วยังมีกลุ่มภายในชุมชนคือ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ที่ให้ความสำคัญกับการเล่นเพลงโนเนจนได้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมการเล่นเพลงโนเนมาเป็นระยะเวลาประมาณ 7-8 ปี ซึ่งนำโดยผู้ใหญ่สายนต์ กลั่นยิ่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านโตนดหลวงและเป็นแม่เพลงโนเนด้วย การรวมกลุ่มผู้สูงอายุเป็นการรวมคนที่ไม่ได้มีการทำกิจกรรมอื่นใดนอกจากงานส่วนตัวของตนเองให้เข้ามาร่วมการเล่นเพลงพื้นบ้านของชุมชน โดยทางกลุ่มได้มีการทำกิจกรรมการเล่นเพลงโนเน เช่น การแสดงตามงานต่างๆ การเข้าสู่เวทีประกวดการเล่นพื้นบ้านของอำเภอและจังหวัด หรือแม้กระทั่งการสอนเพลงโนเนให้กับเด็กนักเรียนที่โรงเรียนวัดโตนดหลวงตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียน เป็นต้น

การรื้อฟื้นเพลงโนเนขึ้นมาใหม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากมายกับการเล่นเพลงพื้นบ้านประเภทนี้ เช่น เครื่องแต่งกาย ช่วงโอกาสในการเล่นและที่สำคัญคือ เพลงโนเนได้ถูกสร้างความหมายขึ้นมาใหม่เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและบริบททางสังคม

เพลงโนเน : การสร้างความหมายใหม่แห่งเพลงพื้นถิ่น

ในกระบวนการรื้อฟื้นเพลงโนเนที่กล่าวมา ทำให้ลักษณะ รูปแบบของเพลงโนเนเกิดการเปลี่ยนแปลงกล่าวคือ การแต่งกาย มีการกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน เป็นทางการ เช่น ผู้ชาย นุ่งกางเกงขาก้วย สวมเสื้อลายไทยหรือลายดอก ผู้หญิงนุ่งโจงกระเบนหรือ

ผ้าชิ้นให้กรอมเท้า สวมเสื้อไทยคอกกลมแขนกระบอกหรือประยุกต์ให้สวยงาม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี, 2551 : 81) ซึ่งต่างจากอดีตที่ไม่มีการกำหนดรูปแบบการแต่งกายที่แน่นอน เนื้อหาของเพลงก็มีการปรับเปลี่ยน เช่น มีการเพิ่มชื่อหน่วยงานราชการเข้าไปในเนื้อหาเพลง “บุกน้ำมาเพียงนมเอ๋ย อีกทั้งบุกตมมาเพียงนะโค่นขา ถ้าอำเภอลังจันคงยังไม่มา โนเนโนซ่า ซะโนเนเอ๋ย โนเนโนซ่าซะโนเนเอ๋ย” ซึ่งต่างจากอดีตที่มีเนื้อหาเพลงเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสีและการเล่าถึงประสบการณ์ที่ผ่านพบมาในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

การละเล่นเพลงโนเนนอกจากมีการปรับเปลี่ยนในรูปแบบของการละเล่นแล้ว หมายความว่าของการละเล่นก็มีการปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน อดีตการละเล่นเพลงโนเนเป็นการละเล่นที่สร้างความสนุกสนานแก่คนในชุมชน ผ่อนคลายความเครียดความจำเจในชีวิตประจำวันที่ต้องผูกมัดตัวเองอยู่กับการทำงานมาตลอดปี (ปราณี วงษ์เทศ, 2526 : 23) ช่วงต่อมาการละเล่นเพลงโนเนได้มีการคลี่คลายจนนำไปสู่การผูกโยงเพลงโนเนเข้ากับความเชื่อของชุมชน และด้วยบริบททางสังคมที่มีการติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างเมืองกับชนบท วัฒนธรรมสมัยใหม่หลั่งไหลเข้าสู่ชนบทหมู่บ้านมากขึ้น ทำให้เพลงโนเนเริ่มเลือนหายจึงเกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการใน “การสร้างความหมายใหม่” ขึ้นมากับเพลงโนเน กระบวนการในการสร้างความหมายใหม่แบ่งได้ 3 ระดับคือ ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน และระดับภาครัฐ

ระดับแรกของการสร้างความหมายใหม่คือ “ระดับกลุ่ม” หมายถึง กลุ่มชมรมผู้สูงอายุภายในชุมชนที่มีการรวมตัวกันขึ้นจากผู้ชื่นชอบการละเล่นเพลงโนเนและต้องการที่จะสืบสานเพลงโนเนให้คงอยู่ต่อไป การรวมตัวของกลุ่มนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อการละเล่นเพลงโนเนเท่านั้น แต่ยังเป็นการรวมตัวในรูปของการแสดงตามงานต่างๆ การแข่งขันประกวดศิลปะการละเล่นพื้นบ้านของชุมชน และการถ่ายทอดให้กับกลุ่มเด็กนักเรียน ทำให้เพลงโนเนเดิมที่เป็น “การละเล่น” ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ “การแสดง” วัตถุประสงค์ได้แปรเปลี่ยนไปสู่การถ่ายทอด สืบสาน และการแข่งขันเข้ามาแทนที่ และเมื่อเข้าสู่ระบบของการแข่งขันทำให้ลักษณะ รูปแบบของเพลงโนเนก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การแต่งกาย ในความหมายดั้งเดิมจะแต่งแบบใดก็ได้ แต่เมื่อถูกสร้างให้มีวัตถุประสงค์ใหม่ขึ้นมา การแต่งองค์ทรงเครื่องต้องสวยงามและเป็นชุดที่มีลักษณะเดียวกันทั้งวง หรือโอกาสในการละเล่นที่ปรับเปลี่ยนไปสู่การแสดงทำให้

สามารถแสดงกันได้ตลอดปีโดยที่ใดมีงานหรือการประกวดศิลปะพื้นบ้าน เพลงโนเนโดยชมรมผู้สูงอายุก็สามารถที่จะทำการแสดงได้เช่นเดียวกัน ด้านเนื้อหาของเพลงก็มีการปรับเปลี่ยนบางช่วงบางจังหวะให้สอดคล้องกับเจ้าภาพที่เชิญไปแสดงบ้าง หรือให้ทันกับยุคสมัยบ้าง เป็นต้น

การแปรเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการละเล่นนำไปสู่การสร้างความหมายใหม่ให้กับเพลงโนเนโดยการใช้เพลงโนเนเป็นพื้นที่ในการสร้างอำนาจอันชอบธรรมให้กับกลุ่ม กล่าวคือ ผู้สูงอายุภายในชุมชนเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีบทบาทหรือการสร้างสรรค์กิจกรรมอื่นใดของชุมชน พื้นที่ในการแสดงออกทางสังคมมีขอบเขตที่แคบลงไปเรื่อยๆ การละเล่นเพลงโนเนที่คนในชุมชนถือว่าเป็นศิลปะพื้นบ้านของชุมชนกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับสมาชิกกลุ่มได้กว้างขึ้นด้วยความชอบธรรมและได้รับการยอมรับทางสังคม และที่สำคัญการแสดงออกต่อสังคมภายนอกตามงานแสดงหรือเวทีการประกวดต่างๆ ยังเป็นการเปิดพื้นที่การสนับสนุนทางสังคมในวงกว้างขึ้น เช่น ด้านงบประมาณในการจัดการกลุ่ม ผลประโยชน์จากรางวัลการแสดง เป็นต้น และนอกจากนั้นยังเป็นการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองให้กับผู้นำกลุ่มด้วยคือ การที่ผู้นำของกลุ่มผู้สูงอายุดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มการละเล่นเพลงโนเนจึงกลายเป็นฐานเสียงให้กับผู้นำได้ และเป็นการสร้างกลุ่มสมัครพรรคพวกที่เกิดจากการรวมกลุ่มละเล่นเพลงโนเนเพื่ออำนาจทางการเมืองในระดับชุมชนของผู้นำได้อย่างชอบธรรม

ระดับต่อมาเป็น “ระดับชุมชน” การสร้างความหมายใหม่ระดับชุมชนนี้เป็นชุดความรู้ที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นคือ ความเชื่อในหลวงปู่ทองสุขซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของคนในชุมชนที่สามารถรวมคนในชุมชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และคนในชุมชนก็ใช้การละเล่นเพลงโนเนซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านชอบเป็นเสมือนการประกอบพิธีกรรมในการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ท่านคอยช่วยเหลือปกป้องรักษา และช่วยลดความกังวลใจจากสภาวะการณ์ความตึงเครียดในการดำเนินชีวิตทางสังคมของคนในชุมชน แสดงให้เห็นว่าเพลงโนเนนอกเมื่อถูกผูกโยงเข้ากับระบบความเชื่อของชุมชนก็ได้มีการสร้างชุดความหมายใหม่ขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนและทำให้เพลงโนเนสามารถดำรงอยู่ได้

การสร้างความหมายใหม่ของเพลงโนเนโดยสัมพันธ์อยู่กับชุดความเชื่อของชุมชนนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจของเพลงโนเนและหลวงปู่ทองสุขในการสร้าง

สำนึกร่วมและอัตลักษณ์ในความเป็นกลุ่มของคนในชุมชนที่นับวันจะยิ่งเจือจางลงไป อาจด้วยความทันสมัยที่เข้ามาในชุมชนที่ทำให้เกิดความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น เช่น สื่อทางโทรทัศน์ ความบันเทิงต่างๆ เป็นต้น แต่ความหมายใหม่ของเพลงโนเนนที่สร้างขึ้นกับความเชื่อของชุมชนเป็นการรื้อฟื้นเพลงโนเนนให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งประการหนึ่งและสร้างให้ชุมชนรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

ระดับสุดท้ายเป็น “ระดับภาครัฐ” การเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ความหมายของเพลงโนเนนแปรเปลี่ยนไป กล่าวคือ นโยบายของทางภาครัฐในการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจด้วยเหตุผลทาง ด้านการศึกษา หรือทางทางท่องเที่ยวที่ภาครัฐพยายามที่จะสร้างขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาของชุมชนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ กลายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้กับชุมชนบ้านบางเก่า และทำให้ความหมายของเพลงโนเนนถูกสร้างให้เป็นการ “อนุรักษ์และสืบสาน” ซึ่งเห็นได้จากการที่โรงเรียนวัดโตนดหลวง (สุขประสิทธิ์วิทยา) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทำให้มีการศึกษาและถ่ายทอดการละเล่นเพลงโนเนนจากชมรมผู้สูงอายุไปยังกลุ่มเด็กนักเรียนของโรงเรียน และการถ่ายทอดนี้ทำให้เกิดเป็นการ “แสดง” ขึ้นมา เช่น การแสดงในรายการเด็กไทยวันนี้ทางช่อง 7 สี เป็นต้น การแสดงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงโนเนนถูกสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาโดยนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบสาน

อีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในการแปรเปลี่ยนความหมายของเพลงโนเนนคือ สภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี เป็นหน่วยงานที่พยายามในการรื้อฟื้น อนุรักษ์ และสืบสานเพลงโนเนนให้กลับมาเป็นที่รู้จักทั้งภายในและภายนอกชุมชนอีกครั้งหนึ่ง กระบวนการรื้อฟื้นการละเล่นเพลงพื้นบ้านนี้แม้ว่าเป็นการตอบสนองต่อนโยบายทางภาครัฐเป็นสำคัญ แต่ก็ได้ส่งผลดีต่อการละเล่นเพลงโนเนนด้วยคือ ทำให้เพลงโนเนนสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ แม้จะมีอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์แพร่กระจายเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่องก็ตาม และนอกจากนี้ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบางเก่า ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และสืบสานการละเล่นเพลงโนเนนด้วย

การสร้างความหมายใหม่ทั้ง 3 ระดับที่กล่าวมาของการละเล่นเพลงโนเนนนั้น เป็นการรองรับต่ออิทธิพลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อที่จะทำให้การละเล่นเพลงโนเนนสามารถดำรงอยู่ได้และมีบทบาทที่เพิ่มมากขึ้น

ในสังคมปัจจุบัน

สรุป

เพลงโนเน่ได้มีการปรับเปลี่ยนจากการ “ละเล่น” ของชาวบ้านไปสู่ “การแสดง” ในงานต่างๆ พร้อมกับได้เกิดการสร้างความหมายใหม่แห่งพื้นถิ่นขึ้นมาในแต่ละกลุ่มบุคคลที่เข้ามาสัมพันธ์กับศิลปะพื้นถิ่นประเภทนี้ ความหมายแห่งการสร้างอัตลักษณ์หรือสำนึกร่วมของกลุ่มโดยใช้ความเชื่อของชุมชนเป็นเครื่องมือ ความหมายแห่งการสร้างอำนาจความชอบธรรมที่แฝงไว้ด้วยมิติทางการเมือง และความหมายในมิติทางเศรษฐกิจที่มากับการท่องเที่ยวและการศึกษาโดยใช้การอนุรักษ์และสืบสาน ซึ่งในแต่ละความหมายใหม่ของเพลงโนเน่ที่ถูกสร้างขึ้นมามีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งการเอื้อผลประโยชน์หรือร่วมกันในลักษณะดังกล่าวกลับกลายเป็นผลดีต่อการดำรงอยู่ของเพลงโนเน่ ถึงแม้ว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะ รูปแบบให้เข้ากับยุคสมัยหรือกลุ่มที่นำไปใช้ก็ตามที และตราบใดที่ทุกภาคส่วนยังคงร่วมมือกันในการสรรค์สร้างกิจกรรมที่สามารถเปิดพื้นที่ให้กับเพลงโนเน่ได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรม ถึงแม้ว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนความหมายอีกมากเท่าไรก็ตาม เพลงโนเน่ ศิลปะพื้นถิ่นของชุมชนบ้านบางเก่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ก็ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสาร หนังสือ และบทความ

กาญจนา อินทรสุณานนท์. “เรื่องเพศในเพลงปฏิกาภย์,” วารสารมนุษยศาสตร์
ปริทรรศน์. ปีที่ 25 ประจำปีการศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2546.

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. สาระไทย. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
ประชิด สกณะพัฒน์. วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา,
2546.

ปราณี วงษ์เทศ. “แนวทางการศึกษาการเล่นทางมานุษยวิทยา ความสัมพันธ์ของพิธีกรรม
กับการเล่น”, ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 (เม.ย. 2526) หน้า 16–25.

_____. ประเพณี 12 เดือน ในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมเพื่อความ
อยู่รอดของคน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2548.

_____. พื้นบ้าน พื้นเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา, 2525.

พชร สุวรรณภาชนะ. เพลงโคราช : โลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย.
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล,
2544.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม : แนวความคิด วิธีวิทยา และ
ทฤษฎี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.

สุชาดา ศรีสง่า. สารการเรียนรู้ท้องถิ่น : การอนุรักษ์และสืบสานเพลงโนเน.
โรงเรียนวัดโตนดหลวง (สุขประสิทธิ์วิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี
เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
(เอกสารอัดสำเนา), มปป.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี
เมืองงาน งานวัฒนธรรมประเพณี การเล่นพื้นบ้าน. เพชรบุรี : เอ็น ที
เอส พรินต์ติ้ง จำกัด, 2551.

อนเนก นาวิกมูล. พิมพ์ครั้งที่ 4. เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพฯ : มติชน, 2550.

สัมภาษณ์

เชื่อน เปือกเงิน. บ้านเลขที่ 50 หมู่ 8 บ้านม่วง ต.บางเก่า อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

เท็ม นาคดี. บ้านเลขที่ 64 หมู่ 9 บ้านโตนดหลวง ต.บางเก่า อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

นวล ทองเงิน. บ้านเลขที่ 13 หมู่ 1 บ้านบางเก่า ต.บางเก่า อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

เวียน ทองมา. บ้านเลขที่ 10 หมู่ 2 ต.หนองศาลา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

สมบุญ บางม่วงงาม. บ้านเลขที่ 2 หมู่ 5 บ้านปากคลอง ต.บางเก่า อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

สายันต์ กลั่นยิ่ง. บ้านเลขที่ 21 หมู่ 9 บ้านโตนดหลวง ต.บางเก่า อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 3 และ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

เอียง ชมพู่ทอง. บ้านเลขที่ 61 หมู่ 1 บ้านบางเก่า ต.บางเก่า อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี, วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2551.